

Literatura

CRÍTQUES | 04/11/2022

Elogi de la inclinació

L'últim assaig d'Adriana Cavarero qüestiona la verticalitat que travessa tota la història de la filosofia i que s'associa a la masculinitat

Jordi Llavina

🕒 3 min

Detall de 'Judith i Holofernes', una obra d'Artemisia Gentileschi. GALERIA DEGLI UFFIZI / WIKIPEDIA

VILAFRANCA DEL PENEDÈS La tesi d'*Inclinacions*, llibre tan estimulants com radical, qüestiona el “sistema general de la verticalitat que travessa tota la història de la filosofia”. Enfront d'aquest sistema, que entronca amb un paradigma individualista, exclusivament masculí, autàrquic i egoista, hi trobem la inclinació, que abona una “ontologia relacional”, altruista, de realització essencialment

femenina. Escriu Adriana Cavarero: “En l’organigrama postural tan simplificat, així com confirmat per estereotips mil·lenaris, l’home s’adhereix a l’eix de la verticalitat i la dona, en canvi, està predisposada a la inclinació”. Vegeu, si no, tantes representacions icòniques de la tradició cristiana: principalment, la de la Mare de Déu amb el Nen. Kant es prevenia davant les inclinacions, i detestava els nens, que en demanen tothora. Molt abans, Plató, en el seu cèlebre *mite de la caverna*, proclama la superioritat del *filòsof erecte*, que gosa alçar-se, emergir a l’exterior des de la fondària fosca de la cova, on els seus congèneres romanen encadenats i cecs, per anar a l’encontre de la llum —això és: de la veritat—. Altres apòstols de la verticalitat són, segons l’autora, i en formulacions i graus diferents, Hobbes, Locke (i, dins la categoria dels escriptors pensadors, Canetti), però també Agustí, Anselm o Tomàs.

Algunes de les idees que exposa Cavarero no són gaire lluny de les defensades per J.M. Esquirol en la seva *filosofia de la proximitat*, que ha desenvolupat en els seus darrers tres llibres. El concepte de *replec del sentir*, encunyat pel català, o la seva *ètica de la cura*, posem per cas. En el seu últim llibre, Esquirol es proposava bastir “una filosofia que es corba sobre la ferida infinita, i ajuda a tenir-ne cura i a respondre-hi”. La formulació de conceptes, entre els dos filòsofs, és diversa, però la intenció no deixa de ser similar. Tots dos són lectors rigorosos d’Emmanuel Levinas i de Hannah Arendt, bé que el cas de la pensadora alemanya és més present en l’argumentació de la italiana. Ara bé, a diferència d’Esquirol, aquesta darrera fa sostenir l’estructura del seu edifici damunt els fonaments de la crítica feminista. Els exercicis d’ècfrasi amb què falca el seu argumentari (sobre obres de Barnett Newman, Artemisia Gentileschi o Leonardo) il·lustren aquest propòsit.

Reflexionar sobre la vulnerabilitat

El capítol —magnífic— sobre Virginia Woolf i la seva descripció i interpretació de la lletra *I*, pronom anglès de primera persona

singular, encara més. D'altra banda, l'etimologia l'assisteix en tot moment: en l'imaginari geomètric que tant explota la pensadora piemontesa, l'adjectiu *dret* (i, doncs, la verticalitat) s'ha associat sempre a nocions positives i altes, a la rectitud moral, mentre que el seu oposat, *tort* (representant de la inclinació), s'ha volgut convertir en un aliat de tot de pulsions *tortuoses* o *sinistres*. L'un aspira a l'ascensió, l'altre terreja.

Tal com escriu Begonya Saez Tajafuerce, “Cavarero condueix la reflexió de la vulnerabilitat a la inclinació per fer-ne una ontologia”. El capítol final, molt suggeridor, és una esmena a la totalitat a l'obra de Levinas, l'ètica del qual “se centra en la mortalitat, no en la natalitat”. Aquesta última implica la cura de l'altre, i, doncs, la inclinació sol·lícita.

Anava llegint el llibre, i em venia de gust aplicar el patró de la geometria postural a figures mítiques o bíbliques de la nostra cultura. Narcís, vinclat damunt l'aigua estancada per admirar el seu reflex —una inclinació egòlatra—. Tan diferent d'Abraham, que s'inclina damunt el cos del fill, ofert en sacrifici: ¿hi ha res de femení —res de la inclinació que defensa Cavarero— en el seu gest? O Ofèlia, finalment, una rectitud retuda, horitzontal, aterrada —o, més aviat, enaiguada—, totalment estèril.

Inclinacions

ADRIANA CAVARERO

18,53 €

COMPRA'L

Bookshop dona suport a les llibreries independents